

PRASĪBAS BŪVIZSTRĀDĀJUMU ATBILSTĪBAS APLIECINĀŠANAI UN PIEGĀDĀTĀJU ATBILDĪBA

UZŅĒMĒJIEM

INFORMATĪVU MATERIĀLU SĒRIJA PATĒRĒTĀJIEM UN UZŅĒMĒJIEM

Informatīvais materiāls tapis ar Eiropas Savienības PHARE
2002. gada programmas „Tirgus uzraudzības sistēma
nepārtikas preču jomā – Tehniskā palīdzība” projekta atbalstu.

Projektu īsteno „Ramboll Danmark”

Sīkāka informācija pieejama
Patērētāju tiesību aizsardzības centrā

Tālr. 7212688
Adrese: Elizabetes iela 41/43, Rīga, LV-1010
www.ptac.lv

Rīga, 2005

PRASĪBAS BŪVIZSTRĀDĀJUMU ATBILSTĪBAS APLIECINĀŠANAI UN PIEGĀDĀTĀJU ATBILDĪBA

Ievads

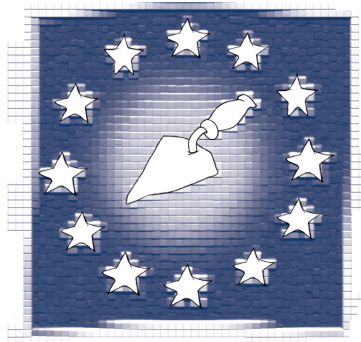
Uzņēmējiem, kuru bizness ir saistīts ar kādu būvmateriālu vai būvizstrādājumu (piemēram, ķieģeļu, cementa) ražošanu, flīžu, linoleja vai ģipškartona plākšņu tirdzniecību, ikdienā var rasties neskaitāmi jautājumi par to, kā labāk rīkoties: lai precīzāk izvietotu tirgū; lai tā būtu droša un nekaitīga cilvēka dzīvībai un veselībai; lai nerastos domstarpības ar patērētājiem, būvniekiem un iestādēm, kas uzrauga būvizstrādājumu tirdzniecību.

Visi būvizstrādājumi pamatā ir paredzēti mazāku vai lielāku būvju celtniecībai, dažādiem remontdarbiem, citiem vārdiem sakot, «iebūvēšanai būvēs». Lai celtniecībā izmantojamie būvizstrādājumi droši kalpotu paredzētajam mērķim (un ne tikai!), uz tiem attiecas virkne dažādu prasību un norumu.

Pirms tie parādās tirgū, nozīmīgākajiem celtniecībā izmantojamajiem būvizstrādājumiem nepieciešams veikt atbilstības novērtējumu. Daļai būvizstrādājumu atbilstības novērtēšana ir obligāta jau kopš 1998.gada.

2004.gada 1.maijā, Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, vietējiem ražotājiem pavērās iespējas piedāvāt savu produkciju vienotajā Eiropas tirgū. Taču iekļūt šajā tirgū nav viegli, jo Eiropā ražotājiem tiek izvirzītas augstākas prasības.

Tādējādi šis brošūras mērķis ir sniegt būvizstrādājumu ražotājiem, izplatītājiem un tirgotājiem ieskatu ar būvizstrādājumu atbilstību saistītajos jautājumos.

PRASĪBAS BŪVIZSTRĀDĀJUMU ATBILSTĪBAS APLIECINĀŠANAI UN PIEGĀDĀTĀJU ATBILDĪBA

Kas ir visa pamatā?

Visas prasības, kas attiecas uz būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanu, ir ietvertas Ministru kabineta 2001.gada 30.aprīlī izdotajos noteikumos Nr.181 «Būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanas kārtība reglamentētajā sfērā», kuru grozījumi 2004.gada 20.aprīlī apkopoti noteikumos Nr.371.

Šajos noteikumos norādīti:

- produkti, uz kuriem attiecas noteikumu prasības;
- atbilstības novērtēšanas metodes;
- atbilstības apliecināšanas metodes;
- piegādātāju un atbilstības novērtēšanas institūciju pienākumi;
- būvizstrādājumu marķēšana ar CE zīmi;
- tirgus uzraudzība.

Šo noteikumu pamatā ir Būvniecības produktu direktīva 89/106/EEK, kurai atbilst Latvijas normatīvie akti.

Kas ir būvizstrādājums?

Būvizstrādājums ir produkts, kas izgatavots stacionārai iebūvēšanai būvēs, to daļās vai konstrukcijās. Ikdienā jēdziena «būvizstrādājums» vietā bieži tiek lietots jēdziens «būvmateriāls». Tomēr «būvizstrādājums» - tas ir plašāks jēdziens. Ar to saprot būvmateriālus, konstrukcijas un citus izstrādājumus, kas tiek iebūvēti būvēs.

Kāpēc ir jāapliecina atbilstība?

Patērētājs ne vienmēr var paredzēt draudus, ko būvizstrādājums var nodarīt cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam. Tādējādi viņš pats arī nespēj šos draudus novērst.

Atbilstības apliecinājums ir nepieciešams, lai nepieļautu nedrošu būvizstrādājumu nonākšanu Latvijas tirgū un iebūvēšanu būvēs. Atbilstību nepieciešams apliecināt būvizstrādājumiem, kas iekļauti reglamentētajā sfērā un kam ir apstiprināti tehniskie noteikumi.

Kas ir reglamentētā sfēra?

Reglamentētā sfēra – sfēra, kas pakļauta valdības noteiktajai obligātajai produktu, procesu un pakalpojumu atbilstības novērtēšanai. Būvizstrādājumiem, kas iekļauti reglamentētajā sfērā un ir norādīti Ministru kabineta noteikumu Nr.181 1.pielikumā un kuriem ir izvirzītas drošuma būtiskās prasības, atbilstības apliecinājums ir obligāts, jo to nosaka valsts likumdošana.

Obligāta prasība apliecināt atbilstību ir būvizstrādājumiem, kuru tehniskajos noteikumos norādīts, kādām prasībām būvizstrādājumam ir jāatbilst. Nereglamentētās sfēras būvizstrādājumiem atbilstības apliecinājums nav obligāts. To, kādas prasības tiek izvirzītas šādiem būvizstrādājumiem, nosaka tirgus.

Kā apliecināt atbilstību?

Atbilstību var apliecināt divējādi:

- ar piegādātāja atbilstības deklarāciju;
- ar piegādātāja atbilstības deklarāciju un atbilstības sertifikātu.

Piegādātāja atbilstības deklarācija ir rakstisks atbilstības apliecinājums un garantija, ka būvizstrādājums atbilst norādītajām prasībām. Šo deklarāciju sagatavo piegādātājs (ražotājs, izplatītājs).

Atbilstības sertifikāts ir trešās puses apliecinājums tam, ka būvizstrādājums atbilst noteiktiem standartiem vai tehniskajiem noteikumiem.

Kas ir būtiskās drošības prasības?

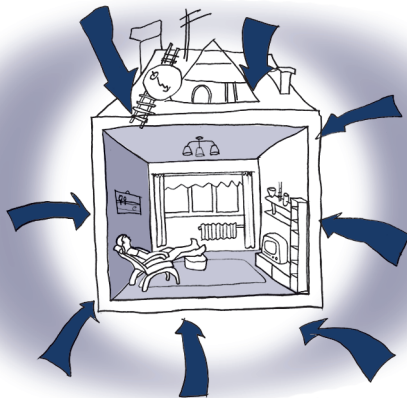
Projektēšanas un celtniecības procesā būvēm tiek izvirzītas šādas būtiskās drošības prasības:

- mehāniskā stiprība un stabilitāte;
- ugunsdrošība;
- higiēniskums, nekaitīgums cilvēka veselībai un apkārtējai videi;
- lietošanas drošība;
- aizsardzība pret troksni;
- enerģijas ekonomija un siltumizolācija.

Iebūvētajiem būvizstrādājumiem ir jāatbilst paredzētajam mērķim, proti – tiem jāatbilst visām projektā, būvnormatīvos u.c. dokumentos norādītajām prasībām, kas izvirzītas būvei.

Būvizstrādājumiem būtiskās drošības prasības tiek izvirzītas tehniskajos noteikumos. Katram konkrētajam būvizstrādājumam, atkarībā no tā, kādiem mērķiem to paredzēts lietot, var tikt izvirzītas gan visas, gan tikai dažas būtiskākās drošības prasības. Tiesa, šīm prasībām var būt vairāki līmeņi, piemēram, dažādas ugunsdrošības klases.

PRASĪBAS BŪVIZSTRĀDĀJUMU ATBILSTĪBAS APLIECINĀŠANAI UN PIEGĀDĀTĀJU ATBILDĪBA

Kas ir tehniskie noteikumi?

Prasības, kādām jāatbilst būvizstrādājumiem, ir norādītas tehniskajos noteikumos, un tie, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.181, ir šādi:

- nacionālie standarti;
- nacionālo standartu statusā adaptētie Eiropas standarti (harmonizēti vai neharmonizēti);
- Eiropas tehniskie apstiprinājumi.

Uz reglamentētās sfēras būvizstrādājumiem attiecināmo standartu saraksti tiek publicēti laikrakstā «Latvijas Vēstnesis». Reglamentētās sfēras standartu sarakstu var atrast arī aģentūras «Latvijas standarts» interneta mājas lapā www.lvs.lv

Kas veic atbilstības novērtēšanu?

Ja atbilstības novērtēšanas procesā nepieciešams trešās puses viedoklis, to var sniegt Eiropas Kopienas noteiktās institūcijas, kas nodarbojas ar atbilstības novērtēšanu. Tās ir iestādes, kas, izpildot noteiktu prasību kopumu, saņem atļauju veikt atbilstības novērtēšanu reglamentētajā sfērā. Lai varētu veikt noteiktus uzdevumus, šīm institūcijām vispirms ir jāsaņem apstiprinājums valsts līmenī. Vēlāk par tām tiek paziņots Eiropas Komisijai un citām dalībvalstīm, tādēļ šīs iestādes mēdz dēvēt arī par «paziņotajām institūcijām».

Latvijā šobrīd darbojas divas paziņotās sertificēšanas institūcijas: Būvmateriālu un būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanas centrs un Latvijas Zinātņu akadēmijas Sertifikācijas centrs.

Gadījumā, ja trešās puses iesaistīšana atbilstības novērtēšanas procesā nav nepieciešama, ražotājs novērtēšanu veic pats.

Kas ir trešā puse?

Trešā puse ir neatkarīga fiziska vai juridiska persona, kas nav saistīta ne ar vienu no pusēm – nedz ar piegādātāju, nedz arī ar patērētāju. Trešā puse var būt sertifikācijas institūcija, neatkarīga laboratorija u.tml.

Piegādātāju atbildība

Par produkta atbilstību vai neatbilstību noteiktiem standartiem un normatīviem atbildīgs ir būvuzstrādājuma piegādātājs (ražotājs, izplatītājs vai tirgotājs). Piegādātāja atbildība nemazinās arī tad, ja atbilstības novērtēšanā piedalījusies sertifikācijas iestāde un produktam izsniegts sertifikāts. Tas nozīmē tikai vienu – piegādātājam ir jābūt pārliecinātam par savu produktu.

Kā sastādīt atbilstības deklarāciju?

Atbilstības deklarāciju sastāda preces piegādātājs (ražotājs, izplatītājs, pārdevējs), tādā veidā deklarējot izstrādājuma atbilstību tam saistošajām prasībām.

Šīs deklarācijas galvenais mērķis ir darīt zināmu, kas ir atbildīgs par atbilstību, un sniegt garantiju, ka būvuzstrādājums atbilst visām ar to saistītajām prasībām, kas norādītas atbilstības deklarācijā.

Piegādātāja atbilstības deklarācijai nav noteiktas formas, to raksta brīvā veidā. Tomēr deklarācijai obligāti ir jāsniedz šāda informācija:

- informācija par piegādātāju (nosaukums, adrese);
- būvuzstrādājuma apraksts (pietiekami izsmeļoša informācija par produktu, vēlams arī par tā ražotāju, lai tas būtu brīvi identificējams);
- būvuzstrādājuma atbilstības nosacījumi, t.i., normatīvi, kādiem būvuzstrādājums atbilst (piemēram, LVS 191:1999 «Stiegru tērauda velmējumi betona stiegrošanai»);
- paziņotās institūcijas nosaukums, ja tā piedalījusies atbilstības novērtēšanā (ja izdots atbilstības sertifikāts, nepieciešama arī informācija par to, kas šo sertifikātu izdevis, un tā numurs);
- tās personas vārds un ieņemamais amats, kura pilnvarota deklarāciju parakstīt.

Lai deklarācija netiktu izmantota ļaunprātīgi, to ieteicams piesaistīt konkrētai preces piegādes partijai, norādot deklarācijā, piemēram, pavadzīmes numuru.

PRASĪBAS BŪVIZSTRĀDĀJUMU ATBILSTĪBAS APLIECINĀŠANAI UN PIEGĀDĀTĀJU ATBILDĪBA

Nereti deklarācijas saturs ir norādīts tehniskajos noteikumos, piemēram, Eiropas Savienībā harmonizēto standartu pielikumā ZA.

Par atbilstības apliecināšanas sistēmām

Atbilstības apliecinājuma veids tiek noteikts tehniskajos noteikumos. Šobrīd, saskaņā ar harmonizētajiem Eiropas standartiem, tiek izmantotas sešas atbilstības novērtējuma sistēmas: 1; 1+; 2; 2+; 3 un 4. Šīs sistēmas nosaka, cik lielā mērā atbilstības novērtēšanas procesā ir jāiesaistās trešajai pusei, kā arī ražotāja un trešās puses pienākumus.

1.tabula. Atbilstības novērtēšanas sistēmas un uzdevumi

Sistēmu numerācija	1+	1	2+	2	3	4
Ražotāja pienākumi						
Tipa sākotnējā testēšana (produkta testēšana pirms tā piedāvāšanas tirgū)			◆	◆		◆
Ražošanas procesa kontrole	◆	◆	◆	◆	◆	◆
Paraugu periodiska testēšana	◆	◆	◆			
Paziņotās institūcijas pienākumi						
Tipa sākotnējā testēšana	◆	◆			◆	
Ražošanas procesa kontroles sistēmas sertifikācija	◆	◆	◆	◆		
Ražošanas procesa kontroles nepārtraukta uzraudzība	◆	◆	◆			
Paraugu audita testēšana	◆					
Ražotāja atbilstības apliecinājums	1. veida deklarācija			2. veida deklarācija		3. veida deklarācija

Nacionālajos standartos šādas sistēmu numerācijas nav. Atkarībā no tā, cik lielā mērā atbilstības novērtēšanas procesā iesaistās sertificēšanas institūcija, piegādātājs izsniedz 1.veida, 2.veida vai 3.veida atbilstības deklarāciju. Galvenās atšķirības starp šiem deklarāciju veidiem ir tādas, ka: 1.veida deklarācija tiek izdota uz ražošanas procesa kontroles vai produkta sertifikāta pamata; 2.veida deklarācija – uz trešās puses izsniegta testēšanas pārskata; 3.veida deklarācija – uz paša ražotāja vai piegādātāja veikto testu pamata.

Kas ir CE marķējums?

CE marķējums ir sava veida pase, kas sniedz iespēju izstrādājumu legāli ievest un piedāvāt jebkuras Eiropas Savienības dalībvalsts tirgū. Tomēr tas nenozīmē, ka izstrādājums būs derīgs visiem izmantošanas mērķiem visās valstīs, jo tiek ņemtas vērā arī katras valsts nacionālās prasības.

1. attēls

CE marķējums tiek piešķirts tikai produktiem, kas atbilst Eiropas Savienībā harmonizēto standartu vai Eiropas tehnisko apstiprinājumu ZA pielikuma prasībām. Šis marķējums apliecina, ka būvizstrādājums atbilst būvizstrādājumu direktīvas un tehnisko specifikāciju prasībām. Ja būvizstrādājuma atbilstība ir novērtēta atbilstoši Latvijas standarta vai Eiropas neharmonizēta standarta prasībām, šādu būvizstrādājumu ar CE zīmi marķēt nav atļauts. Veids, kādā jāuzliek CE marķējums, aprakstīts tehniskajos noteikumos.

Marķējums satur šādu informāciju:

- simbolu CE (1.attēls);
- ražotāja nosaukumu un adresi;
- standarta noteiktos parametrus, kas raksturo produktu;
- marķēšanas gada pēdējos divus ciparus;
- sertifikācijas institūcijas identifikācijas numuru, ja tā piedalījies atbilstības novērtēšanas procesā;
- CE sertifikāta numuru, ja tāds piemērojams.

Marķējot produktu, ir jāņem vērā, ka marķējumam jābūt labi saskatāmā vietā, tekstam jābūt salasāmam un noturīgam. Parasti tiek marķēts produkta iepakojums vai etiķete. Ja to izdarīt nav iespējams, kā, piemēram, granīta šķembu gadījumā, CE marķējumu pievieno produkta pavaddokumentiem.

Tirgus uzraudzība

Būvizstrādājumu tirgus uzraudzību likumdošanas aktos noteiktajā kārtībā veic sekojošas institūcijas – Valsts būvinspekcija un Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

Valsts būvinspekcijas amatpersonas veic atbilstību apliecinājošu dokumentu pārbaudi un organizē būvizstrādājumu pārbaudi būvlaukumos un būvizstrādājumu ražotnēs. Sadarbojoties ar Patērētāju tiesību aizsardzības centru, Valsts būvinspekcijas amatpersonas pārbauda būvizstrādājumu atbilstību apliecinājošos dokumentus būvmateriālu tirdzniecības vietās.

PRASĪBAS BŪVIZSTRĀDĀJUMU ATBILSTĪBAS APLIECINĀŠANAI UN PIEGĀDĀTĀJU ATBILDĪBA

Ja tiek konstatēts, ka būvizstrādājums neatbilst vispārpieņemtajām prasībām, apdraud patērētāja drošību, veselību vai apkārtējo vidi, tirgus uzraudzības institūcijas ir tiesīgas šo būvizstrādājumu izņemt no apgrozības.

Ja tiek konstatēts, ka būs tiek iebūvēti reglamentētās sfēras būvizstrādājumi, kuriem nav veikta atbilstības novērtēšana, Valsts būvinspekcijas amatpersonām ir tiesības būvdarbus apturēt.

Praktiskie soļi atbilstības apliecināšanai

1. Vispirms ir jāatrod Ministru kabineta 2001.gada 30.aprīlī izdoto noteikumu Nr.181 1.pielikums, kurā apkopoti būvizstrādājumi, kas iekļauti reglamentētajā sfērā. Ja konkrētais būvizstrādājums šajā sarakstā nav atrodams, tas reglamentētajā sfērā nav iekļauts.

2. Tālāk ir jānoskaidro, kāds produkta standarts attiecas uz konkrēto būvizstrādājumu – reglamentētās sfēras standarti, kuru obligātu pielietojumu nosaka likums, tiek publicēti laikrakstā «Latvijas Vēstnesis».

Ja būvizstrādājums iekļauts reglamentētās sfēras sarakstā, bet tam nav attiecīga produkta standarta, tam prasības netiek izvirzītas. Likums nosaka – ja būvizstrādājumam prasības netiek izvirzītas, tad tā atbilstību apliecināt nav nepieciešams. Atbilstība ir jāapliecina būvizstrādājumiem, kas iekļauti reglamentētajā sfērā un kam piemēroti tehniskie noteikumi.

3. Katra produkta standartā ir noteikts, kāds būs tā atbilstības apliecināšanas veids. Harmonizēto Eiropas standartu pielikumā ZA noteikts, kāda ir atbilstības apliecināšanas sistēma. Atkarībā no tā, vai nepieciešama trešās puses iesaistīšanās atbilstības novērtējuma procesā, piegādātājs izdod noteikta veida atbilstības deklarāciju (sk. 1.tabulu).

Nacionālajos standartos var nebūt norādīta atbilstības novērtēšanas sistēma. Tādā gadījumā jārikojas šādi: ja standartā tiek izvirzītas stiprības, stabilitātes un ugunsdrošības prasības, piegādātājs izsniedz 2.veida deklarāciju, bet, ja šādas prasības izvirzītas netiek, - 3.veida deklarāciju.

4. Katrai piegādes partijai tiek pievienoti visi nepieciešamie atbilstību apliecinājošie dokumenti (deklarācija vai deklarācija un sertifikāts).

